

**Türk Tıp Tarihinde İlginç Bir Etik Olgu:
Asaf Halet Çelebi Dr. İzzeddin Şadan'a Karşı**

Mevlüt Yaprak
Dr., Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi

Çelebi Asaf Halet
030812

**An Interesting Case of Ethics in Turkish History of Medicine:
Asaf Halet Çelebi Versus Dr. İzzeddin Şadan**

Summary

One of the most interesting polemic of Turkish Literary began in 31 October 1940. The trigger of the polemic was an article of Dr. İzzeddin Şadan who is known as the first Turkish psychoanalyst entitled Muasır Türk Edebiyatında Tereddidi Tezahürleri (The appearances of corruption in contemporary Turkish literature). The article was about a poem of Asaf Halet Çelebi: Mısır-ı Kadim (The Ancient Egypt). In his article, Dr. Şadan accused the poet of corruption. Çelebi replied to Şadan in 7 November 1940 in the same journal. According to Çelebi there were two possibilities: 1.Şadan is a psychoanalyst who doesn't know any ethics. 2.Şadan is a slanderer. He declared that he was reserving his legal rights. The polemic grown with the participations of Dr. Reşit Süreyya Gürsey and Feyzullah Sacit Ülkü. All of the articles were published in the same journal: Yeni Adam of İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu. We don't know that Çelebi sued or not Dr. Şadan.

Keywords

Turkish Literary, ethics, Dr. İzzeddin Şadan

Asaf Halet Çelebi (29.12.1907 İstanbul - İstanbul 15.10.1958) Cumhuriyet dönemi şairlerindedir. Sekiz yıl Galatasaray Sultanisi'nde okuduktan sonra Sanayi-i Nefise Mektebi'ne (Güzel Sanatlar Akademisi) başlamış, üç ay sonra ayrılarak Adliye Meslek Mektebi'ni bitirmiştir. Üsküdar Asliye Ceza Mahkemesi'nde, Osmanlı Bankası'nda, Devlet Denizyolları İdaresi'nde çalışmış, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü kütüphanesi memuruyken Gureba Hastanesi'nde vefat etmiş ve Beylerbeyi'ndeki Küplüce mezarlığına gömülmüştür.

Klasik edebiyatımızı da fars edebiyatını da iyi bilen, bu edebiyatlarla ilgili inceleme ve çevirileri de olan Asaf Halet Çelebi 18 yaşına kadar gazel ve rubailer yazmış, 1937'den sonra yazdığı serbest nazımlı şiirlerinde kişiliğini bulmuştur.

02 Kasım 2019

MATTE YAYINLANDIĞIN
SONRA ÇELEBİ DOKÜMAN

Alp Seyid

KATILIM TAYYİNLERİNDEN
SONHA BELİRLENEN SON ÖZGÜN

ÇELEBİ, ASAF HALET

Asaf Halet Çelebi

12 OCAK 1984

Tarih-Esasl. T. 984

- Asaf Halet Çelebi

Bilal Kırmılı; "Asaf Halet Çelebi",
Danışman: Prof.Dr. Orhan Okay.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Rek. h. s. Tezi. Tarih: s. 2.

10 HAZİRAN 1996

MADDE 12 NİSAN 1984 NİSAN
SONHA BELİRLENEN SON ÖZGÜN

030812

ÇELEBİ, Âsaf Hâlet

-
- 1 CAN ŞEN, Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirlerindeki şahıs isimlerinin işlevleri üzerine bir inceleme, Celal Bayar Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2012
-
- 2 HAKİ NAZ, Asaf Halet Çelebi'nin şiirlerinde sıra dışı bağdaştırmalar, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

ASAF HÂLET ÇELEBİ

Bütün Yazıları

HAZIRLAYAN:
HAKAN SAZYEK

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	61346
Tas. No:	T810 ÇEL-B

İstanbul

86769

DR. BİLAL KIRIMLI

ÂSAF HÂLET
ÇELEBİ

Şûle Yayınları : 164
Bizim Klasiklerimiz Dizisi : 21

Dizi Editörü
Hüseyin Yorulmaz

Ofset Hazırlık
Çiftçi Kardeşler

Kapak
Ramazan Erkut

Baskı
Tab Ofset

Cilt
İstanbul Mücellit

Şûle Yayınları
Piyerloti Cd. Dostlukyurdu Sk. Yeşil Apt. 1/3 Çemberlitaş/İSTANBUL
Tel: (0212) 516 82 93 - 638 32 91 - 638 57 54 Faks: (0212) 516 23 36

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	86769
Tas. No:	028 ASA

ŞÛLE YAYINLARI
2000

MADDE YAYINLANDIĞI
HAZİRAN 2003 BOKÜMAN

A'DAN Z'YE ASAF HÁLET ÇELEBİ

HAZIRLAYAN
Mehmet Can Dođan

KİTAP TASARIMI
Yetkin Bařarr

DÜZELTİ
Fahri Güllüođlu

KİTAP-LIK DERGISİNİN ARMAĐANIDIR
62. SAYI, HAZİRAN 2003

© YAPI KREDİ KÜLTÜR
SANAT YAYINCILIK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
İstiklal Caddesi No. 285 Beyođlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
<http://www.shop.superonline.com/yky>
<http://www.teleweb.com.tr>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

BASKI VE CİLT
Promat

YKY

KİTAP-LIK A'DAN Z'YE ASAF HÁLET ÇELEBİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	88886
Tas. No:	928 ÇEL

— Çelebi Asaf Halet

Asaf Halet Çelebi'nin Poetikası

Mehmet Narlı*

23 TEM 2007

Asaf Halet Çelebi'nin Poetikası

Bu çalışmada, 1940'lardan itibaren şiirlerini tasavvufa, bilinçaltına ve doğu mistisizmine yaslayan; kültür ve bilgi kaynaklı yeni bir şiir çıkaran Asaf Halet Çelebi'nin şiirlerinin estetik/poetik arka planı belirlenmeye çalışılmaktadır. Müphem ve sırlı birer formül gibi duran şiirlerin çözümlenmesi yolunda bu yaklaşımın gerekli olduğu düşünülmektedir. "Eleştiri ve Karşı Eleştiri", "Poetik Belirlemeler" başlıklarıyla Asaf Halet'in düşünceleri, dönemindeki diğer şairlerle karşılaştırmalı olarak irdelenmektedir.

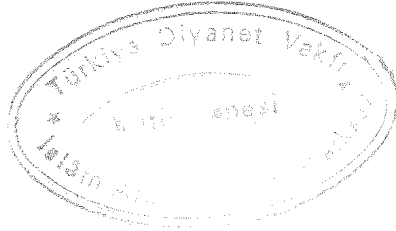
Anahtar Kelimeler: Asaf Halet Çelebi, şiir, poetika

Poetic Searches of Asaf Halet Çelebi

In this study, aesthetic/poetic background of Asaf Halet Çelebi's poems will be discussed based on his poems, subconscious, eastern mysticism and who brings out knowledge and culture based a new poetry. It is thought that this approach is necessary for analyzing the poems that seem to be ambiguous and a mystery formula. In the study, under the "Critique and Counter-Critique", "Poetic Definitions" subtitles Asaf Halet's thoughts are examined comparatively with other poets at his period.

Key Words: Asaf Halet Çelebi, poetry, poetic.

D1445

MADDE İLİMLERİ VE İSTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

* Yard. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi.
metenar@yahoo.com

NURULLAH ÇETİN

DİPNOTLAR

- 1 Abdülhak Hamid Tarhan, *Bütün Şiirleri 2*, hzl. İnci Enginün, İstanbul, 1982.
- 2 *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, hzl. İnci Enginün, Dergâh Yayınları, İstanbul 1994, s. 410.
- 3 Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, 2. bs., İstanbul 1974, s. 83.
- 4 *Tempo*, 13 Kasım 1988.
- 5 T. S. Eliot, "Tradition and Individual Talent" (1919), *The Use of Poetry and The Use of Criticism*, Faber and Faber Ltd, London, 1993, s. 526.
- 6 Ahmet Talat Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, hzl. Cemal Kurnaz, Ankara, 1993, s. 369.
- 7 *Kitaplık*, S. 59, Mart 2003, s. 86.
- 8 Behçet Necatigil, *Bütün Eserleri 3*, İstanbul, 1982, s. 218.
- 9 Sezai Karakoç, *Şiirler VII*, Diriliş Yayınları, 3. bs., İstanbul, 1998, s.19.
- 10 Faruk Kadri Timurtaş, *Baki Divanından Seçmeler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 38-46.
- 11 Nâzım Hikmet, *835 Satır Şiirler 1*, YKY, İstanbul 2002, s. 188.
- 12 Faruk Nafiz Çamlıbel, *Bir Ömür Böyle Geçti*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1959, s. 148.
- 13 Orhan Veli Kanık, *Bütün Şiirleri*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1973, s. 119.
- 14 Timurtaş, *age.*, s. 38-46.
- 15 "Turgut Uyar'la Bir Konuşma", *Yeni Gazete*, 23 Haziran 1970.
- 16 Turgut Uyar, *Büyük Saat*, YKY, İstanbul, 2004, s. 389.
- 17 Hilmi Yavuz, *Osmanlılık Kültür, Kimlik*, İstanbul, 1998, s. 141-43.
- 18 Vural Bahadır Bayrıl, *Cumhuriyet*, 11 Aralık 1993.
- 19 Vural Bahadır Bayrıl, *Milliyet*, 27 Aralık 1992.
- 20 Tuğrul Tanyol, "Şiirde Gelenek Sorunu", *Yazko Edebiyat*, c. 2, S. 10, Ağustos 1981, s. 89.

KAYNAKÇA

- Bayrıl, Vural Bahadır, *Milliyet*, 27 Aralık 1992.
- Bayrıl, Vural Bahadır, *Cumhuriyet*, 11 Aralık 1993.
- Beyatlı, Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, 2. bs., İstanbul, 1974.
- Çamlıbel, Faruk Nafiz, *Bir Ömür Böyle Geçti*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1959.
- Eliot, T. S., "Tradition and Individual Talent" (1919), *The Use of Poetry and The Use of Criticism*, Faber and Faber Ltd, London, 1993.
- Hikmet, Nâzım, *835 Satır Şiirler 1*, YKY, İstanbul, 2002.
- Kanık, Orhan Veli, *Bütün Şiirleri*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1973.
- Karakoç, Sezai, *Şiirler VII*, Diriliş Yayınları, 3. bs., İstanbul, 1998.
- Kitaplık*, S. 59, Mart 2003, s. 86.
- Necatigil, Behçet *Bütün Eserleri 3*, İstanbul, 1982, s. 218.
- Onay, Ahmet Talat, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, hzl. Cemal Kurnaz, Ankara, 1993.
- Tanyol, Tuğrul, "Şiirde Gelenek Sorunu", *Yazko Edebiyat*, c. 2, S. 10, Ağustos 1981.
- Tarhan, Abdülhak Hâmid, *Abdülhak Hâmid'in Hatıraları*, hzl. İnci Enginün, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1994.
- Tarhan, Abdülhak Hâmid, *Bütün Şiirleri 2*, hzl. İnci Enginün, İstanbul, 1982.
- Tempo*, 13 Kasım 1988.
- Timurtaş, Faruk Kadri, *Baki Divanından Seçmeler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
- Uyar, Turgut, *Büyük Saat*, YKY, İstanbul, 2004.
- Yavuz, Hilmi, *Osmanlılık Kültür, Kimlik*, İstanbul, 1998.
- Yeni Gazete*, "Turgut Uyar'la Bir Konuşma", 23 Haziran 1970.

D 3365

Çelebi Asaf Hâlet'i

ASAF HÂLET ÇELEBİ'NİN GÖZÜNDEN
BİR DEVRİN EDEBİYATI

Kabil Demirkıran*

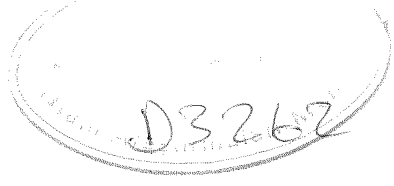
Özet: Asaf Hâlet Çelebi, bilinçaltı ve varoluş sorunlarına dayalı, mistik, masalsı ve düşsel şiirleriyle, 1940'lı yılların yeni tarz şiir taraftarı genç kuşağı arasında özel bir yer edinmiştir. Yaşayışı, kişiliği ve eserleriyle dönemine genellikle alay konusu olan şair, kazandığı ünü bir bakıma bu alaycı dönemde genellikle alay konusu Asaf Hâlet'in şiirleri dikkatle incelendiğinde, bu şiirlerin arkasında, sınırları İslam tasavvufu ve Hint mistisizminden tarih öncesi uygarlıklara kadar uzanan geniş bir kültür evreni görülebilir. Asaf Hâlet'in, dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde yayımlanan edebiyatla ilişkili yazı ve konuşmaları bize onun sadece iyi bir şair değil, aynı zamanda, 1940'lı-50'li yılların edebî tartışmalarına katılmış, şiirin yapısı ve temaları bağlamında, Türk şiirine dair etkili görüşler üreten verimli bir aydın olduğunu göstermektedir. Şiirde vezin ve kafiyenin gerekliliği tartışmasında Garip Hareketiyle benzer düşünceleri savunmuş; ancak toplumcu-gerçekçi şairlerin aksine, ideolojik şiir anlayışını reddetmiştir.

THE LITERATURE OF AN AGE THROUGH THE
EYES OF ASAF HÂLET ÇELEBİ

Abstract: Asaf Hâlet Çelebi found a special place with his mystical, tale-like and dreamy poems which depend on the subconscious and the existential matters among the young generation of 1940's that were in favour with "new style poetry". The poet who generally became a mockery subject because of his life style, personality, and his works in that time, owes his fame, in a sense, to these ironic evaluations. But, when Asaf Hâlet's poems are carefully examined, it can be seen that there is a wide cultural universe behind his poetry whose borders extend from Islamic and Indian mysticism to prehistoric civilizations. Asaf Hâlet's articles and conversations on literature published in various newspapers and periodicals of that time show us that he was not only a good poet but also a prolific intellectual who participated in the 1940's and 50's literary debates and produced effective ideas on Turkish poetry in terms of poetic structure and themes. In the debates on the necessity of rhythm and rhyme in poem, he defended similar arguments with the Garip Movement; but he rejected ideological poetry unlike social realist poets.

* Öğr. Gör., Boğaziçi Üniversitesi, Türkçe Dersleri Koordinatörlüğü.

— Çelebi, Asaf Hâlet

7 EYLÜL 2010

MADDE YATIRILDIKTAN
SONRA GELEN OKUMAN

ASIL "GARİP": ÂSAF HÂLET ÇELEBİ *

Ramazan GÜLENDAM **

ÖZET

Entelektüel açıdan Cumhuriyet Edebiyatı'nın en donanımlı şairlerinden biri olarak kabul edebileceğimiz Âsaf Hâlet Çelebi (1907-1958), hem Doğu kültüründen hem de Batı kültüründen yararlanmış ve bu nedenle, "melez" diye nitelenebilecek şiirlerini anlamak için nitelikli okur kitlesine ihtiyaç duyan bir sanatkârdır. "Hazır düşünce kalıpları"na sığmayacak eserlere imza atan Çelebi, yeterince anlayamamış ve değeri sonradan fark edilmiş "farklı" bir mizaçtır. Biz bu çalışmada, modern şiirimizdeki icraatlarıyla çok ses getirmiş olan Garip akımıyla aynı dönemde şiirler kaleme alan ve farklı okumalarla tekrar üzerinde durulması gereken Çelebi'yi, "gariplik" kavramı etrafında değerlendirmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Âsaf Hâlet Çelebi, modern Türk şiiri, gariplik.

THE REAL "STRANGER": ÂSAF HÂLET ÇELEBİ

ABSTRACT

Asaf Hâlet Çelebi (1907-1958) is a major figure of modern Turkish literature. He studied at Galatasaray Lisesi and worked at Osmanlı Bankası, and the state marine lines agency (*Devlet Deniz Yolları İşletmesi*), and some libraries such as İstanbul University Library. In his

* Bu yazı, 9 Ekim 2008 tarihinde, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi'nce Âsaf Hâlet Çelebi'nin ölümünün 50. yılı anısına düzenlenen "Sürralist Mevlâvi Âsaf Hâlet Çelebi" başlıklı panelde yapılan konuşmanın genişletilmiş hâlidir.

** Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, rgulendam@hotmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-II Winter 2009*

1179-1201.

Millî Saraylar Kültür Sanat Tarih Dergisi, sy. 5, 2010 İstanbul

Asaf Hâlet Çelebi ve Beylerbeyi Sarayı'na Ziyareti

- Çelebi Asaf Hâlet

24 NİSAN 2011

MADDE TAYIMLANDIRILAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

D 1111

Asaf Hâlet Çelebi (1907-1958) Türk edebiyatının en ilginç simalarından birisidir. Gerek şiirlerindeki şuuraltına açık ve masalımsı üslubu gerekse hayli dikkat çekici görünümüyle bir döneme damgasını vurmuş bir şair ve düşündürüdür. Betül Kadri, 1946 yılı Mart'ında bir dergide yazdığı *Portreler* adlı yazıda bu ilginç figürü bakın nasıl tasvir ediyor;

“... Sabahları Beylerbeyi'nden köprü'ye gelen vapurda, öğleyin Kapalıçarşı içindeki Çukur Muhallebeci'de, akşamları da Küllük kahvesinde görebilirsiniz. Şimdi bu intizamını kaybetti yolda vakitli vakitsiz rastlıyorsunuz. Yalnız bir yer müstesna, ona kesin olarak nerede rastlayacağınızı kestiremezsiniz. Bir yer müstesna dedim, intihab kutusunun başı. Üstat ne (de) olsa intizamlı adamdır. Daha otuz yıl muntazam adaylığımı koyacağımın emin olabilirsiniz.

Orta boylu şişmanca, çay kutuları üzerindeki Çinli resimlerini andıran düşük poz büyüklü, orta yaşta esmer bir adam. O bu baliyle Hindistanlı baharat tüccarlarına benzetilebilir. Sivri topuklarını tahtalarda tıkırdatarak gelir, tesadüfen karşınıza oturur. Dar, beyaz pantolonu eli kalçalarına yapışır, ekseriya yeşil renkteki ceketi eski haydarîyeleri andırır. Halis, şaldan kravatları için 'Ben yaptım beyefendi. Tam onbeş asırlık acem el dokumasıdır.' diyor. Alnında ter damlaları... gözleri dalgın. Evvelce bir monoklusu vardı. Zavallı monoklu bir kazaya kurban gitmeseydi şimdi onu göz çukurlarına yerleşmiş görürdünüz.

Ağzında daima baharlı bir tatlı... cebinden çıkardığı antika, kıymetli kutular içinde kakule, nemse kimyonu, kaya tuzu, safran veya franbuvas şekerlerini yanında-kilere ikram eder. 'İkbal buyurulmaz mı hanımefendi? Zihne küşayış veriyor.' Üstat son zamanlarda pek rahat görünüyor. Şairin arkasından sokaktan geçerken mahalle veletlerinin 'Om Mani Padme Hum' diyerek teneke çaldıkları rivayet olunuyor.”

“koscoca bir ağaç görüyorum
ufacık bir tohumda
o ne ağaç ne tohum
om mani padme hum”

Yukarıda bir kesiti verilen “Om Mani Padme Hum” şiiri, aslında Asaf Hâlet'in bütün şiirlerinin toplandığı kitabının Hint mistisizmine vurgu yapan bir ünuya sahip adydı. Bu isim sadece çocukların eğlendikleri bir şey değildi, Refik Halit Karay gibi keskin kalemlerin de hedefi olmuştu. 40'lı yıllardan itibaren şiirde “Garip” diye bilinen akımın öncülerinden Arif Dino'nun tek mısralık şiiri olan *Beddua* dil-

**ÇİĞNENMİŞ SAKIZI ÇİĞNEMEYENLER: NİZÂM-I CEDİD'İN ŞEYH
GÂLİB'İ VE CUMHURİYET'İN ÂSAF HÂLET'İ**

Prof. Dr. İlhan GENÇ

Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü**ÖZET**

Nizâm-ı Cedid devri şâiri Şeyh Galip ile Cumhuriyet devri şâiri Âsaf Hâlet Çelebi arasında çeşitli benzerlikler söz konusudur. Bu benzerlikler Âsaf Hâlet'in Gâlib'i kendisine model almasından kaynaklanır. Bu model alma onda taklit düzeyinde kalmamış, Çelebi de Gâlib gibi kendisine ait bir orijinal şiir meydana getirebilmiştir. Makalede bu durum incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Gâlib, Âsaf Hâlet Çelebi, şiir

181861

Çelebi: Asaf Hâlet

D2669

✓ (030812)

**THOSE WHO DON'T CHEW THE GUM WHICH WAS CHEWED: NIZAM-I
JADID'S SHEIK GALIB AND REPUBLIC'S ASAF HALET****ABSTRACT**

There are several similarities between Nizam-i Jadid era poet Sheikh Galib and Republican era poet Asaf Halet Çelebi. The reason for this similarity is that Asaf Halet took Galib as a role model for himself. This model wasn't only on imitation level but also he could create an original poetry which is characteristic of his. In this article, this situation will be examined.

Keywords: Sheikh Galib, Asaf Halet Çelebi, poetry

Klasik Türk Edebiyatı'nın son seçkin şâiri Şeyh Gâlib (ö.1799) (Genç 2010: 476-489) ile Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının seçkin şâiri Âsaf Hâlet Çelebi (ö.1958) (Kırımlı 2000, Güngör 1985) arasında yaklaşık yüz yıllık bir zaman süreci yaşanmıştır. Gâlib destek verdiği Nizam-ı Cedid'in yıkılışına tanık olmamış, ardından gelen Tanzimat, Islahat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet devirlerini görememiştir. Türk tarihinin en kapsamlı ve uzun süreçlerinde yaşanan çağdaşlaşma sonuçta yüz sene sonra Âsaf Hâlet'in önüne bir miras olarak gelmiştir. O da devrindeki bir çok şair gibi aruz vezniyle gazeller yazmayı denemiş, bu köklü mirasa yabancı kalmamıştır. Ancak bir süre sonra onun benimsediği klasik şiir tarzında büyük bir sapma olmuş, şair geçmiş kültür ve edebiyat mirasını yepyeni bir söylemle ifade edebilmenin yolunu bulmuştur. Özellikle nesir yazılarında belirlediğimiz Mevlevilik ve Şeyh Gâlib hayranlığı,

bu hayranlığın ötesinde bilgi birikimi onu yeniden ele almayı gerekli kılmaktadır.

Bilindiği üzere Mevlânâ ve Mevlevîlik, tasavvufu çok çeşitli terim ve kavramlarla ifade etmiştir. Gâlib de Mevlevî sanat ve edebiyatının birikimiyle yetişmiş; şiir, raks ve musikî içinde adeta yoğrulmuş bir şâirdir. Özellikle "semâ" törenlerinin görselliğini tasvir etmiş, bu sanat ortamının terim ve kavramlarıyla yeni imgeler yaratarak çağının şiir dilini yenilemiştir. Görselliğin en muhteşem özünü taşıyan semâ' onun "*Devr-i Mevlânâ'da gayet hâlet-efzâdır semâ' / Âftâbın kursuna teb-lerze-fermâdur semâ'*" (Mevlânâ devrinde veya dönüşünde semâ'm can katan bir durumu vardır. Semâ, güneş küresine sıtma titremesidir.) beytinde "güneş küresine sıtma titremesi" imgesiyle yer edinmiştir. Yine ney sembolü de onun şiirlerine tema olmuştur: "*La'ün olunca gonce-i tarf-ı külâh-ı ney / Bir nev-bahâra neş'e verir bü-yî âh-ı ney*" (Ey sevgili, la'le (yakut taşı) benzeyen dudağın neyin külâhının yüzüne bir gonca olunca, neyin âh edişinin kokusu bu ilkbahara neş'e verir.) Bazen âşıklar arasında ona şöret kazandıran Mevlânâ aşkına dönüştürülmüştür: "*Efendimsin. cihânda i'tibârım varsa sendendir / Miyân-ı âşıkânda istihârim varsa sendendir*" Bazen aşkı söyledikçe Mecnun susmak zorunda kalır, hatta zincirinin halkaları delilik sınırlarını dinlemeğe kulak kesilir: "*Ben söyledikçe aşkı Mecnûn hâmiş olur / Râz-ı cünûna halka-i zencîri gûş olur*" Dolayısıyla Gâlib aşk temasını mecazdan ilahî boyutlara taşımış, sadece birisini değil, iç içe ve hepsinin bir arada bulunduğu yekpârelîğe erdirmiştir. Ama onun vefatının ardından Nizâm-ı Cedid'in talihsiz hükümdarı III.Selim de öldürülünce yerine tahta geçen II.Mahmut Osmanlı toplumunu başka bir istikamete götürecekti ve Gâlib'in şiiri bu yeni istikametinde yok olup gidecekti.

Âsaf Hâlet , Cumhuriyet dönemi şiirine çeşitli gazel tarzında örneklerle katılmıştır. Şeyh Galip ile arasında birkaç yönden benzerlik söz konusudur. Bu benzerliğin en mühim dayanağı, Âsaf Hâlet'in Gâlib'i kendisine model almış olması, ancak bu model almanın asla bir taklitçilik olmadığını kanıtlamış olmasıdır. Âsaf Hâlet, Gâlib ile ilgili olarak çeşitli yazılar yazmış ve ünlü şairin şiir dünyasına son derece vakıf olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda Cumhuriyet döneminde Gâlib hakkında hiçbir şair bu kadar geniş ölçekte yazılar kaleme almamıştır: "Gâlib Dede'nin Piri", "Hüsn ü Aşk", "Gâlib Dede'nin Hayatı" (Çelebi 1998: 124, 180) ve ayrıca "Gâlib Dede" başlıklı yedi yazı (Çelebi 1998: 393-440) onun bir şâir olarak çok iyi bir Gâlib okuru ve yorumcusu olduğunu göstermektedir. Onun bu tarz şiirlerden vazgeçerek, ancak geleneği şiirin malzemesi yaparak, yenilik yaptığını söylemek gerekir. Bir "Gâlib taklitçisi" olmadan onu model almak ne demektir? Bu hususu tam olarak anlamak için iki şâiri bazı yönleriyle ele almak gerekecektir.

1. Şiir Anlayışları: Gâlib ile Çelebi arasındaki en temel benzerlik şiir anlayışlarında olmuş, iki şâir çağlarının şiir anlayışına muhalefet ederek şiir tarzlarını geliştirmişlerdir. Gâlib'in şiir tarzı, Nâilî'den sonra başlayan Sâbit,

ERGİN, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 1988

_____ : **Dede Korkut Kitabı I**, TDK Yayınları, Ankara 1989.

GENCAN, Tahir Nejat: **Dilbilgisi**, TDK yayınları, Ankara 1979.

GÖKŞEN, E. Naci: "Çıkma Durumu –den ve Kapsamı", **Türk Dili**, XXX, 279 (Aralık 1974), s. 973-978.

GÜLSEVİN, Gürer: **Uşak İli Ağzları**, TDK yayınları, Ankara 2002.

KORKMAZ, Zeynep: **Türkiye Türkçesi Grameri**, TDK yayınları, Ankara 2003.

_____ : "-arak/-erek Ekinin Yapısı Üzerine", **Türk Dili Üzerine Araştırmalar I. Cilt**, TDK Yayınları Ankara 2005, s. 128-132.

_____ : "Türkçede ok/ök Pekiştirme (İntensivum) Edatı Üzerine", **Türk Dili Üzerine Araştırmalar I. Cilt**, TDK Yayınları Ankara 2005, s. 98-109.

_____ : **Grammer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 2007

TİKEN, Kâmil, "Türkiye Türkçesinde Basit ve Birleşik Zarf-Fiilerin İfade ve İşlevleri", **TDAY-B**, 1999/I-II, Ankara 2003, s. 281-364.

ÜSTÜNER, Ahat, "Türkçedeki +-A Pekiştirme Ekinin Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kullanılışı", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 10, S. 1, Elazığ 2000, s. 189-206.

28 NİSAN 2012

MADDE YAYINLARI
SÖZLÜKLERİ
DİZİNİ

DİZİN

Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten
yılı:2009/sayı:2 , Ankara 2011 , sayı: 93-106.

Çelebi Asaf Hâlet (030812)

ÂSAF HÂLET ÇELEBİ'NİN GAZELLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Can ŞEN*
Serpil AKGÜL**

Özet

Modern Türk şiirinin önemli isimlerinden birisi olan Âsaf Hâlet Çelebi, şiir serüveninin başlarında divân şiiri kalıplarıyla gazeller yazmıştır. Bu çalışmamızda divân şiiri kalıplarını sonradan terk eden Çelebi'nin gazellerini inceleyip divân şiirine bağlılığını ve daha sonra yazdığı şiirlerle gazelleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaya çalıştık.

Anahtar sözcükler: Âsaf Hâlet Çelebi, modern Türk şiiri, divân şiiri, gazel

An Examination About Asaf Hâlet Çelebi's Ghazels

Abstract

Asaf Hâlet Çelebi is one of the most important poets of modern Turkish poetry. In early of his poetry life he has written in terms of divan poetry some ghazels. We examined in this article ghazels of Asaf Hâlet Çelebi who has abandoned this kind of poems afterwards. In addition we displayed how Asaf Hâlet Çelebi to show loyalty to divan poetry and relations between him latest poems and ghazels.

Key words: Asaf Hâlet Çelebi, modern Turkish poetry, divan poetry, ghazel

□

Giriş:

Modern Türk şiirinin önemli isimlerinden nev'i şahsına münhasır bir şair olan Âsaf Hâlet Çelebi "He", "Lamelif" ve "Om Mani Padme Hum" adlı eserlerindeki şiirleriyle tanınmaktadır. Bu kitaplardaki şiirler Âsaf Hâlet'in şair şahsiyetini oluşturan orijinal çalışmalardır. Bunların yanında bir de gençlik yıllarında ikisi aruz, ikisi hece vezniyle yazılmış olan "Şermi", "Hayret", "Neşemiz" ve "Kuytu Bağ" şiirleri ile dört gazeli

* Celâl Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi

** Celâl Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, tezsiz yüksek lisans mezunu

**ASAF HÂLET ÇELEBİ
KİTABI**

**Hazırlayanlar
Hüseyin SU
İlyas DİRİN
Şaban ÖZDEMİR**

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	95878
Tas. No:	871

2003 Ankara

HECE YAYINLARI

02870
Çelebi: Âsaf Hâlet

ÂSAF HÂLET'İN ŞİİRLERİNDE TASAVVUFÎ TEMA

Nurullah ULUTAŞ*

ÖZET

Âsaf Hâlet Çelebi, sahip olduğu imgeci şiir anlayışıyla edebiyatımızda "Kültür Şiiri" dediğimiz damarın önemli temsilcilerinden biridir. Onun şiir anlayışını oluşturan en önemli öğelerden biri hiç şüphesiz ki İslâm tasavvufudur. Ailece Mevlevî kültürünü benimseyen ve tasavvufî anlayışı hayatının eksenine yerleştiren Âsaf Hâlet Çelebi, birçok şiirinde bu olguya göndermelerde bulunur.

Bu çalışma, kendi alanında sahip olduğu nitelikler ve şiir felsefesi bakımından orijinal bir özelliğe sahip Âsaf Hâlet Çelebi'nin şiirini besleyen öğelerden birini irdelemektedir. Bu makalede şiirleri tahlil ederken konuyla ilgili tasavvufî ve edebi kaynaklara başvurmayı esas aldık.

Anahtar Kelimeler: Âsaf Hâlet Çelebi, şiir, Türk edebiyatı, tasavvuf, İslâm mistisizim.

ABSTRACT

Sufism in Asaf Halet's Poems

Âsaf Hâlet ÇELEBİ, who has the understanding of imaginative poetry, is one of the considerable representatives of cultural poems in our literature. One of the important components that forms the understanding of his poetry is no doubt mysticism of Islam. Âsaf Hâlet ÇELEBİ, assimilated Mevlevi teaching and practises with his family and lived with the understanding of mysticism during his life, referred to this image in most of his poems.

* Dr.; Bursa Kız Lisesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

Asaf Halet Çelebi'de İlahi Aşk

yusuf t. günaydın

Asaf Halet Çelebi (1907-1958), tasavvuf kültürü içinde yetişmiş bir şairdir. Onun bütün yazılarında ve şiirlerinde bu açıkça görülür. İslâm tasavvufunun yanı sıra budist kültüre aşinalığı da gözler önündedir. Fakat tasavvuf kültürü onun şiirlerinde her zaman önceliklidir; budist öğeler de tasavvufî imgelelere dönüştürülmüş durumdadır.

İlâhî aşk teminin yoğunlukla görüldüğü şiirleri; *İbrâhîm*, *Cüneyd*, *Mansur*, *Sema-ı Mevlânâ*, *Mağara* ve *He* başlıklı şiirleridir. Bunlar içinde de en çok dikkat çeken *İbrâhîm* şiiridir. Ayrıca *Kunâla*, *Nirvana*, *Sidharta* ve *Gözler Kimi Gördüler* gibi budist öğelerle dolu şiirleri tasavvufî doğrultuda düşünölmeye müsaittir. Zaten *Çelebi*, "benim Gözümle Şiir Davası" başlıklı poetikasında, kendi nirvanasının budistlerinkinden ve *Tagore*' unkinden farklı olduğunu belirtir.¹ Onun nirvanası tamamen kendi tasarımlarına bağlıdır. Şair, nirvana ve diğer budist kavramların çağrışımlarından yararlanmaktadır.²

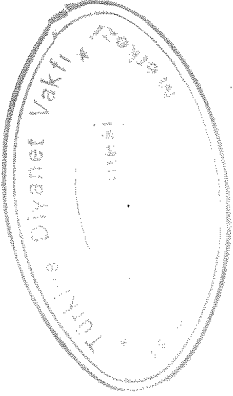
Asaf Halet'te İlahî Aşkın Düşünsel Kaynakları:

1. Mevlevî Tasavvufu: Asaf Halet'te ilahî aşkın düşünsel kaynaklarının başında mevlevî kültürü gelir. O, yoğun bir şekilde *Mevlânâ* ve *Şeyh Galib*'e gösterdiği ilgiyle İslâm tasavvufunu çağdaş şiir formu içinde şiirlerine yansıtmıştır. Elbette ki 'dervişane' düşünceler telkin eden şiirler yazmamıştır, sadece "mistik bir anlayışla kendi etrafında dolanan bir şiir" oluşturmak istemiştir.³

2. Vahdet-i Vücut Anlayışı: Şiirlerinde görülen tasavvufî malzemeye bakıldığında görülecektir ki, Asaf Halet, İslâm tasavvufunun vahdet-i vücut düşüncesine sahip sufileriyle özellikle ilgilenmiştir. Bu düşüncenin temsilcileri olarak görülen *Hallac Mansur*, *Cüneyd-i Bağdadî* ve *Mevlânâ* gibi sufilerle, şiir aracılığıyla kurduğu bağlantılar, onu âdetâ vahdet-i vücut düşüncesinin çağdaş bir formla ifadelendiricisi konumuna oturtmaktadır. İfade biçimindeki bu yenilik, bazı değerlendirmecileri, Çelebi'deki vahdet-i vücut anlayışının "hayaî bir idealizm" şeklinde olmadığı, "beşerî bir şekil" aldığı yolunda düşüncelere sevk etmiştir.⁴ Oysa bu, biçimdeki yeniliğin yol açtığı bir yanılgıdır ve sureta bir bakışın sonucudur.

Asaf Halet de poetikasını açıkladığı yazısında, vahdet-i vücut anlayışını yansıtan şiirlerinde yer alan malzemeyi hep budizm ıstılahlarıyla anlatmıştır. Ama bu, onun başka bir dil bulma/kullanma heyecanıyla başvurduğu bir yoldur. Budist ıstılah yeni bir dildir; oysa tasavvuf, onun yaşadığı devrin birçok aydını için kıyısından köşesinden de olsa tutunulan, en azından tanınan bir düşüncedir. Divan tarzı şiirler yazarken şiirini biçim olarak yenilemesi de düşünüldüğünde Asaf Halet'in şiirlerindeki tasavvufî etkiyi budizm ıstılahlarıyla yansıtmaya çalışması buradan kaynaklanır denilebilir.

Rahatlıkla söylenebilir ki, şiirlerinde vahdet-i vücut anlayışının

18 EKİM 1996

ÇELEN

landığı dil esas itibariyle Kırım'ın çöl ağzı olmasıyla beraber ara sıra Osmanlıca kelime ve morfolojik şekiller de gösterir, kelime hazinesi de oldukça zengindir. **Eserleri:** Şiirleri ve "Qarılğaçlar Duası" Hikâyesi, *Günsel*, 2000, nu. 4, s. 19-27; "Kurtka Kadın" Hikâyesi, *Günsel* 2000, nu. 5, s.17.

Kay.: N. Abdülvahap "Noman Çelebicihan, Hayatı ve Eserleri", *Günsel*, 2000, nu 4, s. 16-18; Ş. Bek-töre, "Antlı Şehir", *Kırım* dergisi, nu. 9, 10, Ank.1961, s. 153-154; B. Çobanzade, Qırım-tatar Edebiyatında Qurultaycılık ve Milletçilik, Bakû 1929, s.19-20; A. Bozgöz, "Çelebicihan Efendi Hakkında Hatırladıklarım", *Emel dergisi*, İst. 1968, nu. 44, s.19. • Z. YÜKSEL

ÇELEBİOĞLU, Âmil (1934- 1995): Araştırmacı yazar, şair, öğretim üyesi. Karaman'da doğdu. Ailesi Mevlâna soyundandır. Küçük yaşta iken ailece Üsküdar'a yerleştiler. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yaptı. 1955'te İstanbul Erkek Lisesinden mezun oldu. Yüksek öğrenime İÜ Hukuk Fakültesinde başladı. Sonradan girdiği İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı ile Sanat Tarihi Bölümlerini bitirdi (1961). Bir süre Konya Lisesinde, Konya Selçuk Eğitim Enstitüsünde edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. 1966'da İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan oldu. 1971'de Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesine geçti. Aynı yıl "Yazıcıoğlu Mehmed ve Muhammediye'si" adlı teziyle doktor unvanını aldı. Birkaç yıl aynı fakültede İslâmî Türk Edebiyatı dersini okuttu. Sonra Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesinde doçent ve 1982'de profesör oldu, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığına atandı. Bu görevinden ayrıldıktan sonra öğretim üyeliğini Hacettepe Üniversitesinde sürdürdü. Yazı ve şiirleri *Diyanet*, *İslâmî İlimler* ve *Millî Kültür* dergilerinde yayımlandı. Bir hac ziyaretinde ezilerek Mekke'de öldü. Gazeller ve hece vezniyle şiirler yazdı. Ben Öğretmenim adlı şiiriyle 1982 MEB Öğretmenler Yılı Şiir Yarışmasında ikincilik, 1985 Tercüman Gazetesi Şiir Yarışmasında ikincilik, "Sevda Çiçeği" adlı şiiriyle de 1988 Yunus Emre Şiir Yarışmasında birincilik ödüllerini kazandı. **Eserleri:** *Mesnevi Şerif- Nahiff'nin Manzum Mesnevi Tercümesi* (aslı ve sadeleştirilmişiyile, 4 C. İst.1967-1973), *Ramazannâme* (Emir Mustafa'dan inceleme ve derleme, İst. 1972), *Muhammediye* (Yazıcıoğlu Mehmed Efendiden, inceleme ve notlarla 4 C. İst.1974), *Türk Bilmecceler Hazinesi* (Y.Z. Öksüz ile birlikte, İst.

1979), *Türk Ninniler Hazinesi* (İst. 1982). **Bi-yografi:** *Erzurumlu İbrahim Hakkı* (Ank. 1988), *Ali Nihad Tarlan* (Ank. 1989).

Kay.: N. Öztoprak, *Âmil Çelebioğlu'nun Hayatı ve Bibliyografyası*, İst. 1993; *ÖBBŞKA* 2/810, 948; *TBEA* 1/246; *TDEA* 2/127; C. Kurnaz, "Çelebioğlu, Âmil, *TDVİA* 8/264-265; *YS*, 2.bs., s.173. • M. CUNBUR

ÇELEBİOĞLU, Nurten (1930-): Şair. Ünye'de doğdu. İlkokulu Ünye'de, ortaokulu Bursa'da tamamladı. Trabzon Öğretmen Okulunu bitirdi ve öğretmen oldu. Ankara, Kırıkkale ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı. *Varlık* dergisinde yayımladığı şiirlerle tanındı. Çağdaş dünya görüşüne açık şiirleri vardır. "Islak Gün" adlı şiiriyle 1963'te *Ajans Türk* dergisinin bir yarışmasında "Yılın En Başarılı Amatör Şairi" unvanını aldı. 1971'de TRT'nin Sanat Ödülleri Yarışmasında "Gün Doğar" isimli şiiri ile başarı ödülü kazandı. **Eseri/Şiir:** *Islak Gün* (Ank. 1964), *Gün Doğar* (Ank. 1994).

Kay.: *DGTKŞA* s. 67-69, *EİS* s.97; *ÖBBŞKA* 2/590; *TBEA* 1/246; *TDEA* 2/128; *TYA* s.270. • N. DEMİR

ÇELEBİZADE İsmail Âsım, bk. **ÂSİM** (1685-1759/60)

ÇELEBİZADE Said Paşa, bk. **SA'İD Paşa** (-1761)

ÇELEN, Meral (2.1.1934-): Hikâye ve oyun yazarı. Diyarbakır'da doğdu. İlkokulu Taşköprü'de, ortaokulu Kastamonu'da, liseyi Çorum'da okudu. İÜEF Felsefe Bölümünden mezun oldu. *Varlık*, *Karikatür*, *Düşün* yayın evlerinde çalıştı. 1967'de Keloğlan Yayınevini kurdu. Hikâyelerini *Varlık* ve *Türk Dili* dergilerinde (1955-1970) yayımladı. Hikâyelerinde genellikle kadın meseleleri üzerinde durdu. *Sinema-Tiyatro* dergisinin açtığı bir perdelik oyun yarışmasında *Bir Küçük Kadın* isimli oyunu üçüncülük kazandı. "Sanat dışı kaygı-ları uzağa itmiş yazarlardan" olarak değerlendirildi. Dünya edebiyatından çocuklara göre hazırladığı kitapları da vardır. **Eserleri/Oyun:** *Bir Küçük Kadın* (1959). **Hikâye:** *Güllü Güzel* (İst. 1961). **Çeviri çocuk edebiyatı:** *Ekmekçi Kadın* (Montepin'den, İst. 1967), *Sefiller* (V. Hugo'dan, İst. 1967), *İki Şehrin Hikâyesi* (C. Dickens'ten, İst. 1968).

ÇETİN

lim adamlarından özel dersler alarak kendisini yetiştirdi. Isparta'daki evinde bilimsel çalışmalarını sürdürdü. **Eserleri:** *Ehli Sünnet Nazariyesi, Taharet Tesettür ve Sohbetle Âdâb, İnsan ve Vazifeleri, Müminin İstikameti Velinin Kerametidir, Edeble Varış Lütufla Dönüş, Azizlerle* (1995), *Alevilerde Halk Mahkemeleri* (1995).

Kay.: YS, 2. bs., s. 175. ♦Ş. BEYSANOĞLU

ÇETİN, İsmet (1957-): Halk edebiyatçı öğretim üyesi. Sivas'ın Alacahan'ında doğdu. İlk ve orta öğrenimini Malatya'da tamamladı. 1980 yılında Fırat Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1988 yılında, G.Ü. SBE'de "Türk Halk Hikâyeleri İçinde Hikâye-i Uğru ile Kadı" isimli tezle yüksek lisans, yine aynı enstitüde 1995 yılında "Türk Edebiyatında Hazret-i Ali Cenknâmeleri" isimli tezle doktora öğrenimini tamamladı. 1980 yılında Kültür Bakanlığında memuriyete başladı. Adı geçen bakanlıkta folklor araştırmacısı olarak çalışırken 1987 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne, öğretim görevlisi olarak, 1995 yılında yardımcı doçent olarak atandı. Çeşitli dergilerde halk edebiyatı ve folklor konulu yazıları yayımlandı **Eserleri:** *Ders Geçme ve Kredi Sistemine Göre Türk Dili ve Edebiyat, Edebiyat 1; Edebiyat 2, Edebiyat 3, Edebiyat 4* (komisyon, Ank. 1993); *Kızıl Elma* (Ank. 1997), *Türk Edebiyatında Hazret-i Ali Cenknâmeleri* (Ank. 1997).

Kay.: Mükremin Albayrak, *Hasret* (Haz: İsmet Çetin, Ank. 1991), ♦ A. YÜCEL

ÇETİN, İzzet (20.yy.) Şair. **Eseri/Şiir:** *Oyun* (1967).

Kay.: ÖBBŞKA 2/907. ♦ N. KONUK

ÇETİN, Mazlum Nihad (1924-25.6.1991): Araştırmacı, yazar, öğretim üyesi, ansiklopedist ve hattat. Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesinde doğdu. Anne tarafından Gevheri'nin soyundandı. İlkokulu Gümüşhacıköy'de, ortaokulu Niğde'de okudu. Yozgat Lisesini bitirdi. Bir yıl İÜ Hukuk Fakültesine devam etti. 1948'de Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Adana Düziçi Köy Enstitüsünde Türkçe, Kayseri Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1953'te İÜEF Arap-Fars Filolojisi Bölümüne asistan olarak girdi. 1958'de doktorasını tamamladı. 1964'te doçent, 1971'de profesör oldu. 1965-1967 yıllarında

fakülteadaki görevi yanında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü müdürlüğünde bulundu. 1953-1986 arasında *İslâm Ansiklopedisi*'nde yazı heyeti üyeliği ve kırk kadar maddenin yazarlığını yaptı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nin kuruluş hazırlığında danışman, ilim heyeti üyesi ve madde yazarı olarak bulundu. 1982-1987 arasında İÜ Senato üyesi oldu. 1983'te Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu üyeliklerine seçildi. Arap Dili ve Edebiyatı bölüm başkanlığı yanında 1971-1990 yıllarında İÜEF Şarkiyat Enstitüsü müdürlüğünü yaptı. *Şarkiyat Mecmuası*'nı çıkardı. Öğrencilik yıllarında *Yaratış* (1944) dergisindeki yazıları ile tanındı. Yerli, yabancı akademik mecmualarda Arap, Fars ve Türk dil ve edebiyatları üzerine çeşitli incelemeleri yayımlandı. İstanbul'da vefat etti ve 27.6.1991 günü Karacaahmet mezarlığına gömüldü. **Eserleri:** *Tercümeleriyle Namaz Sûreleri ve Duaları* (İst. 1954), *Arapçada Kelimelerin Müzekkerlik, Müenneslik Keyfiyetine Dair Müstakil Eserler* (İst. 1956), *Kemâleddin İbn al-Âdim'in 'Buğyat at-Talab' Adlı Eserinin Giriş Kısmı Hakkında Bazı Müşahedeler* (İst.1958), *Masnavi'nin Konya Kütüphanelerindeki Eski Yazmaları* (Şarkiyat mec. Aynı basım, 1961), *Arapça Dil bilgisi* (Ahmed Ateş ve Tahsin Yazıcı ile birlikte, İst. 1964), *Arapça'da Birkaç Darb-ı Meselin ve Şeyhi'nin Hârname'sinde İşlediği Hikâyenin Menşei Hakkında* (İst. 1972), *Ahmed Ateş Hayatı ve Eserleri* (İst. 1972), *Eski Arap Şiiri* (İst. 1973), *Arapça Metinler* (1.C., İst. 1977, 1979, İst. 1983), *İslâm Hat Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi* (İst: 1995).

Kay.: ŞYS s.190; TDEA 2/137; TDVIA 8/290-291; TET/AK Şiir s.435; YS, s. 175; *İslâm Dergisi* sayı:96; *İlim ve Sanat Dergisi*, sayı: 34; "Hallâlül'l-Müşkilât Prof. Dr. Nihat Mazlum Çetin", *Bedesten* (Amasya),sayı 6, Ocak 2000, s.25-26; TYA s.275. ♦G. DURAL

ÇETİN, Mehmet (1955-): Şair. Tunceli'nin Ovacık ilçesinde doğdu. 12 Eylül 1980'de tutuklandığı için yüksek öğrenimini yarıda bıraktı. Şiire de dokuz yıl kaldığı ceza evinde başladı. 1993'te arkadaşlarıyla birlikte Piya Şiir Kitaplığı Yayın Evini kurdu. *Ütopya* dergisini çıkardı. 1987'den sonra şiirleri birçok dergide yayımlandı. 1988'de Enver Gökçe Şiir Ödülünü kazandı. **Eserleri:** *Rüzgâr ve Gül İklimi* (1988), *Bir Ağzdan* (1989), *Hatıradır Yak Bu Fotoğrafi* (1995), *Aşkkıran* (1997).

Kay.: SÇYŞA, s. 316-318. ♦G. OKUTAN

محمدی

حالت (hālat) / چلبی، آصف فرزند محمدسعید حالت بیگ، استانبول ۱۹۰۷ - همان جا ۱۹۵۸م، شاعر و نویسنده ترکیه. پدرش در وزارت کشور منصب‌هایی داشت. حالت تحصیلات ابتدایی و دبیرستان را در شهر گالاتاسرای به پایان رساند. از پدرش زبان‌های فارسی و فرانسه را فراگرفت و، افزون بر این، سال‌های بسیار نزد رثوف یکتاییگ موسیقی آموخت. پس از آن، برای فراگیری تحصیلات عالی به فرانسه سفر کرد و چون از سفر بازگشت در فرهنگستان هنرهای زیبا به تحصیل سرگرم شد، اما دیری نپایید که آن را رها کرد و به مکتب مسلک عدلیه (مکتب علوم قضایی) راه یافت و دوره آن را به پایان رساند. در اسکدار در دادگاه جزایی مرکزی مقام منشی بخش احکام یافت. وی همچنین چندی کارمند اداره ارتباطات دریایی در بانک عثمانی و کارمند کتابخانه بخش فلسفه دانشکده ادبیات بود. خاکجایش در بیگلریگی کویلوچه است. حالت شاعری را از هجده سالگی، با سرودن اشعاری در قالب‌های کهن، غزل و رباعی، آغاز کرد، اما آن‌ها را به چاپ نرساند. وی با شعرهایی آزاد که در نشریه *Ses* (صد) به چاپ می‌رساند، شناخته شد و آوازه یافت (۱۹۳۸م). بعدها با مطالبی که در نشریات *Hamle* (یورش)، *Sokak* (کوچه) و *Servat-i Fünun-Uyanış* (ثروت فنون - بیداری) و نیز روزنامه *Gün* (روز) به چاپ رساند، با بهره جستن از درون‌مایه‌های فرهنگ شرق، نماینده شعری سوررئال، رمزآمیز و متحصر به خود شد. به گفته محمد کاپلان، «ساختمان بیش تر شعرهایش بر افسانه‌ها،... و یا بر رویا و خیال شاعر تکیه دارد. شعری بیش از آن که قدرت خود را از زبان، شکل و آهنگ بگیرد، از عناصری چون خیال و افسانه که درون‌مایه‌هایی روانشناسانه دارند، می‌گیرد.» حالت کتاب‌هایی درباره تمدن شرق و ادبیات فارسی نوشته و نیز بررسی‌هایی درباره ادبیات دیوانی کرده است. در شکل‌گیری جهان شعری وی، فرهنگ عثمانی، زبان و ادبیات فارسی و علاقه او به ادبیات فرانسه، اهمیت فراوان دارد. از دیگر آثارش: رباعیات مولانا (۱۹۳۹م) که ترجمه فرانسوی آن نیز با نام *les Roubaiait des Mevlana Djelaleddin Roumi* چاپ شده است (پاریس، ۱۹۵۰م)؛ تک‌نگاری مولانا، زندگی و شخصیت وی (استانبول، ۱۹۴۰م)؛

تک‌نگاری ملا جامی (استانبول، ۱۹۴۰م)؛ مجموعه شعر ه (استانبول، ۱۹۴۲م)؛ بررسی و گردآوری دیوان اشرف اوغلو (استانبول، ۱۹۴۴م)؛ عمر خیام (۱۹۴۵م)؛ رباعیات برگزیده که ترجمه‌اش مشهور رباعیات خیام، حافظ، عبید زاکانی، سلطان ولد، ابوسعید و مولوی و در بخشی از آن به بررسی قالب رباعی پرداخته است (استانبول، ۱۹۵۴م)؛ مجموعه شعر لام الف (استانبول، ۱۹۴۵م)؛ تک‌نگاری نعیم (استانبول، ۱۹۵۳م)؛ مجموعه شعر *Om mani padme hum* (استانبول، ۱۹۵۳م)، (۱۹۸۳م)؛ جنگ استانبول در شعر دیوانی (استانبول، ۱۹۵۳م)؛ مولانا و مولویه (استانبول، ۱۹۵۷م)؛ افسانه اعجاز‌آمیز که بررسی‌هایی درباره بودا، ترجمه رباعیاتی از ادبیات فارسی و تفکرات هستی‌شناسی مؤلف را دربرمی‌گیرد؛ چاپ دیوان اشرف‌زاده رومی که وی آن را با افزودن بخشی درباره زندگی و شخصیت اشرف‌زاده به چاپ رسانده است (استانبول، ۱۹۴۴م).

منابع: ادبیات نوین ترکیه، ۱۴۹؛ دستبام را برای تو می‌آورم، ۴۷ -

۵۳؛ نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و ادب فارسی در ترکیه،

۴۶۹

Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi, 2/126-127 ; *Türk*

edebiyatçıları sözlüğü, 148-149 ; *Türk edebiyatı*

ansiklopedisi, 2/316 ; 5/156-157 ; *Türkiye diyanet vakfı*

İslam ansiklopedisi, 8/259-261 ; *Türkiye yazarlar*

ansiklopedisi, 269-270 ; *Yazarlar sözlüğü*, 121-122.

محمدی

حالتی (hālati) / عزمی‌زاده، مصطفی‌افندی فرزند پیرمحمد، - استانبول ۹۷۷ - همان جا ۱۰۴۰ق، فقیه، مترجم، شاعر و دولتمرد عثمانی. پدرش (- ۹۹۰ق) از شاعران و درباریان سلیم دوم عثمانی (۹۷۴ - ۹۸۲ق) بود. حالتی چندی نزد سعدالدین افندی، مؤلف تاج‌التواریخ، درس خواند. بیست‌وهفت سالی بود که به تدریس روی آورد و در مدارس ایوب سلطان سلیم در سلیمانیه (۱۰۰۸ق) و وفا (۱۰۱۰ق) درس گفت. در ۱۰۱۱ق قاضی دمشق شد. وی در آن سامان با روحی بغدادی (- ۱۰۱۴ق) در ارتباط بود. روحی در قطعه‌ای از حالتی یاد کرده است. حالتی در ۱۰۱۳ق بیگلریگ قاهره شد، اما به اتهام سهل‌انگاری از آن سمت برکنار و سپس قاضی بوزسه شد.

ÇELEBİ

Çağdışı (1991), *Müminde Hürriyet, Dünya İslâm Devleti ve Prensipleri* (1992), *Kur'an'a Muhatap Olmak ve Engelleri, Nasih-Men-suh/Masumiyet ve Recm, Yeni Dünya ve İslâmın Gerçeği* (1996), *Çekmegil'in Eseri Neyi Anlatır?*

Kay.: M. Gülseren- A. Şentürk, *Malatyalı Şairler Antolojisi*. 1/26; *Ö B B Ş K A* 1/60,200,458, 2/761,843,948,956: TYA s.268-269. •B. ALTU-NİŞ-GÜRSOY

ÇEKMEGİL, Selâmi, bk. ÇEKMEGİL, M. Selâmi

ÇELEBİ (âşık), YİĞİT, Seyit

ÇELEBİ, Âsaf Hâlet (29.12.1907-15.10.1958):

Şair ve yazar. İstanbul'un Cihangir semtinde doğdu. Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi Müdürlüğü yapmış olan Mehmed Said Hâlet Çelebiler ile Atıke Beyza Hanımın üç çocuğundan biridir. Baba tarafından bilinen en eski dedesi, Kastamonu'nun ilçesi Çerkeş'ten İstanbul'a gelerek, Üsküdar'da kebabçılık yapan Hacı Mustafa Ağadır. Ailesi, baba tarafından Osmanlı soyuna, hem baba hem anne tarafından Hz. Muhammed'in nesli Seyyidlere dayanır. Âsaf Hâlet'in cedleri arasında ilmî, idarî ve askerî sahada önemli mevkilerde bulunmuş kişiler vardır. Bu köklü ailenin Âsaf Hâlet'e gelinceye kadar bilinen tek şairi de, Âsaf Hâlet'in büyük amcası Lem'i Beydir. Asıl adı Mehmed Ali Âsaf olan şairin adını, Salkımsöğüt Dergâhı Postnîşini Şeyh Bedreddin İzzî koydu. Nüfus kayıtlarında Çelebiler olarak geçen aile soyadını kısaltan şair, bütün eserlerini Âsaf Hâlet Çelebi imzasıyla yayımladı. İlk hocası, Arapça, Farsça, Fransızca ile dinî ve tasavvufî konularda dört yaşından sekiz yaşına kadar ders aldığı babası, Mehmed Said Hâlet Çelebiler oldu. Osmanlı-İslâm kültürü içinde yetişmiş olmakla birlikte Batı kültürüne de sahip olan babası, onu, küçük yaşlardan itibaren şairin sanat hayatını besleyen kaynaklar arasında en mühim yeri işgal eden Tasavvuf ve Mevlevilikle tanıştırdı, başta Mevlâna olmak üzere büyük mutasavvıfların eserlerini okuttu. Sekiz yaşında Galatasaray Sultanîsi'ne kaydoldu. Fransızcasını mükemmelleştirdiği, Fransız kültür ve edebiyatını daha yakından tanıma fırsatını bulduğu bu muhitten, okulu tamamlayamadan ayrıldı (1923). Anadolu Demiryolları Merkez Mağazasında memur olarak çalıştı. Bir aralık Sanayi-i Nefise Mektebi'ne girdi ise de devam etmedi. Resmi, şiiri ve musikiyi çok sevdiğini söyleyen Âsaf Hâlet,

bu yıllarda Mevlevi Şeyhi Remzi Efendi ile Rauf Yekta Beyden ud, musiki ve nota dersleri almaya başlayarak musiki zevkini geliştirdi. Sanatı üzerindeki tesirleri bariz bir şekilde hissedilen resim ve tasavvufu ilgilenererek İstanbul'un kültür ve sanat hayatı ile iç içe yaşamaya başladı. Sanayi-i Nefise'den sonra devam ettiği Adliye Meslek Mektebindeki tahsili iki yıl sürdü. Üsküdar Asliye Ceza Mahkemesi zabıt kâtipliğine tayin edildi. Osmanlı Bankası Galatasaray Şubesinde memur olarak görev yaptı (1933). Bir aralık Ankara'da Devlet Demiryolları Yol Dairesine memur olarak girdi, ancak beş ay çalıştıktan sonra istifa ederek İstanbul'a döndü. Üsküdar Ceza Mahkemesinde zabıt kâtipliği yaparken Fransızcasını ilerleten, Osmanlı Bankasında memur iken Hind Edebiyatı ve tarihine ilgi duyan, Devlet Denizyollarında Çin Edebiyatına merak sardığını söyleyen Âsaf Hâlet'in yetişmesinde şahsî gayretinin büyük rolü oldu. Arapça, Farsçanın yanı sıra Hintçe ve Sanskritçeyi de bu dillerde yapılmış eserleri okuyup anlayacak kadar öğrendi. Sistemli bir öğrenim göremeyen şair, vefatına kadar, Devlet Denizyolları Liman İşletmesi Umum Müdürlüğünde Malzeme Dairesi Müdürlüğü (1937-1938), Denizbank İstinye Fabrikası Muhasipliği (1938- 1941), Devlet Denizyolları Matbaa Muhasipliği (1941- 1944), Devlet Denizyolları Yükleme Fiş Memurluğu (1944-1945), Deniz Hatları İstanbul Acentalığı Memuriyeti (1945-1950), Beylerbeyi Tahakkuk Şubesi Memurluğu (1950-1954) gibi kısa süreli memurluklarda bulundu. Son görevi İÜEF Felsefe Bölümü Kütüphanesi memurluğuydu (1954-1958). İki defa evlendi. İlk evliliğini Yahudi asıllı Roza'yla yaptı (1932). Bu ilk eşinden onbir yıl sonra boşanan Âsaf Hâlet'in ikinci evliliği ise dayısının kızı Nermin Hanımladır (1945). Nermin Hanımla evliliğinden Ömer Hâlet adını verdikleri bir erkek çocuğu dünyaya geldi (1948). Şairliğinin yanında devrin edebiyat ve sanat çevrelerinde tanınmış bir ilim ve sanat adamı olan şair, 15 Ekim 1958 tarihinde geçirdiği kalp krizini atlatamayarak vefat etti. Kabri, Beylerbeyi Küplüce Mezarlığındadır. Osmanlı-İslâm kültürü ile Batı kültüründen gelen unsurların kaynaştığı, tarihî bir konakta, her iki kültürü de gerektiği kadar yaşama ve tesir hakkı tanıyan sağlam bir aile terbiyesiyle doğup büyüyen Âsaf Hâlet Çelebi, çocukluğundan aldığı bu kültür mirasını, ileriki yıllarda kendi merak ve gayretleri ile çeşitlendirerek şiirlerine aksettiren Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin nev'i şahsına münhasır